

Finançament autonòmic i ideologia

- El nou model fixa l'horitzó definitiu de la territorialització de l'Estat amb criteris constitucionals

ANTONIO PAPELL, Periodista

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 20.01.09

Si s'adquireix una certa distància i s'examina la proposta governamental de finançament autonòmic amb alguna perspectiva, s'advertirà que la fórmula que ara es pretén implementar és conseqüència d'una dilatada decantació ideològica que ha durat tot el trajecte democràtic. Han estat tres dècades durant les quals el socialisme ha abandonat el marxisme i ha replantejat el seu igualitarisme. Mentrestant, el centre dreta ha moderat també el seu liberalisme doctrinari i ha acceptat l'Estat providència, que ha estat una exigència cívica sorgida d'un irrenunciable impuls civilitzador exigit per les societats modernes.

El socialisme democràtic, que va deixar de ser utòpic per convicció i que es va convertir al lliure mercat els anys 50 per raons clares d'eficiència, va haver de cedir quant als seus afanys redistributius. Aviat va renunciar a desenvolupar activitats econòmiques --i va escometre la privatització del sector públic empresarial-- i poc després va acceptar l'evidència que el desenvolupament potent de l'economia era incompatible amb un Estat massa voluminós. Els impostos directes elevats, principal instrument d'aquella redistribució voluntarista, restaven massa espai a l'economia productiva. I la socialdemocràcia europea va arribar a la conclusió que el gran objectiu igualitarista, compatible amb el desenvolupament econòmic i la prosperitat, s'havia de basar sobretot en la universalitat d'uns grans serveis públics de qualitat, que satisfarien l'anhel de la igualtat en

l'origen. Tots els ciutadans aconseguirien així idèntiques oportunitats de partida, cosa que era l'objectiu essencial del gran llegat ideològic de justícia redistributiva que la nova esquerra havia d'administrar.

Òbviament, i encara que no sempre de manera explícita, la socialdemocràcia i el liberalisme moderns arribaven així a convergir en el model d'Estat.

A partir d'aquí, adquiria ple vigor el dictamen d'Eugen Weber: "Dreta i esquerra s'han convertit en una qüestió d'opinió, no de fet; en un problema de gustos, no de definicions". Dit d'una altra manera, l'anivellament ideològic havia posat fi als grans vaivens inherents a les alternances --a les privatitzacions i nacionalitzacions successives, per exemple--, cosa que no havia de significar ni molt menys el crepuscle de les ideologies que presagiaven els funcionalistes nord-americans: la dreta i l'esquerra continuen mantenint ordres de preferències diferents, que es plasmen clarament a l'hora de governar.

EL MODEL de finançament autonòmic que ara s'està gestant plasma de manera fefaent la igualtat originària, que al capdavant es planteja obertament i amb la necessària rotunditat. Un gran Fons de Garantia dels serveis públics fonamentals, que representarà més de dos terços dels recursos totals aportats al sistema, assegurarà igual finançament per ciutadà en educació, sanitat i serveis socials essencials. Un Fons de Suficiència Global, aportat per l'Estat, finançarà les restants competències transferides. I altres Fons de Convergència Autonòmica serviran al mandat de la redistribució interterritorial conforme a diversos criteris que la Constitució consagra i auxiliaran aquelles autonomies amb un finançament per càpita que estigui per sota de la mitjana.

Al mateix temps, el model consolida la concepció gairebé federal de l'Estat que la Constitució insinua al definir l'Estat de les autonomies. Fa una dotzena d'anys, les autonomies gestionaven amb prou feines el 15% de l'IRPF; actualment, la cistella d'impostos que servirà al finançament autonòmic representa el 50% de l'IRPF, el 50% de l'IVA i el 58% dels impostos especials. I si actualment el 70% dels recursos de què disposen les autonomies provenen dels impostos cedits per l'Estat, en el nou sistema aquest percentatge s'eleva al 90%.

Aquesta ampliació, unida a una capacitat normativa molt més gran que permetrà als ens autonòmics modular la càrrega impositiva, consolida la descentralització real, no només de la despesa, sinó també de la recaptació: els contribuents podran relacionar més bé els diners que aporten amb les contraprestacions que reben. I les institucions regionals hauran de compaginar la rendibilitat política que ofereix la inversió pública amb la impopularitat que comporta l'exacció fiscal. L'equilibri més complex, que caldrà examinar amb cura, és el que s'estableix entre neutralitat i redistribució: s'haurà de veure si s'ha aconseguit impulsar les regions menys afavorides sense agostar les més riques. La polèmica en aquest sentit és inevitable.

EL NOU model fixa, en fi, l'horitzó definitiu de l'Estat autonòmic amb criteris i pautes difícilment objectables des del punt de vista constitucional. I estableix un equilibri audaç entre l'Administració central, que assoleix la seva dimensió mínima --no sembla possible espremer-la més, si es vol mantenir la fortalesa de la columna vertebral del país que és l'Estat--, i les nacionalitats i regions, que adquireixen una entitat autosuficient i plena. El problema consisteix ara a compatibilitzar aquests

designis amb la profunda crisi, més greu del que era imaginable, que està deixant exhaustes les arques públiques.